

Szécsi Margit neve jellemzően férje, Nagy László említése után válik a legtöbbször számára beazonosíthatóvá. Nagy László, ha nem is a leghangsúlyosabb szerzője a közoktatásnak, azért a *Ki viszi át a szerelmet?* című versét rendszerint tárgyalják magyarázóórákon. Adott tehát egy költőházaspár a huszadik század második feléből: egyikük része a kánonnak, másikuk nem. Életművük tematikus-motivikus áthallások, a népi szürrealizmus irányzatának képzőművészeti, valamint poétikai párhuzamaik révén is összekapcsolódik. Népdalszerű szövegeik

Kovács Panna 51

SZERKESZTHETŐ-E A SZERELEM?

A forró szél imádata.

Nagy László és Szécsi Margit

egymáshoz írt versei

erős, asszociatív képeket használnak, archaikus hagyomány és a modern ember tapasztalata találkoznak szövegeikben. Mindkettejük költészetének hangsúlyos vonulata a szerelmi líra. Ebbe a nem egyenlő kanonikus helyzetbe ékelődik *A forró szél imádata* című kötet, mely 2021-ben jelent meg a Magyar Napló kiadásában. A kötet, mint ahogy azt már az alcíme – *Nagy László és Szécsi Margit egymáshoz írt versei* – is mutatja, a két szerző szerelmi lírájának egy részét gyűjti össze. Nem a legérdekesebb kiadás kötetkompozíció szempontjából, de véleményem szerint épp a kiegyenlített kánonhelyzet teremt mégis izgalmas diskurzuslehetőséget a kötet körül.

Tehát nem a szövegek szerkesztési megoldásairól érdemes beszélni, hiszen a két, életrajzi szerző szerint elkülönített fejezet nem sok tárgyalni-valót nyújt. Az persze érdekes kérdés, hogy miért éppen ezen szerkesztési elvek mellett döntöttek a kötet összeállítása során. Hiszen egy ilyen rendszerezés nem sokkal előremutatóbb információs társadalmunkban, mint egy jól irányzott Google-keresés. Továbbá: mi alapján döntötték el, hogy a két szerelmi líra mely szövegei kapcsolódnak a szerzők házasságához? Vannak persze dedikált szövegek, például a *Levél N. L.-nak*, a monogramot pedig egyszerűen vonatkoztathatjuk Nagy László személyére, de több szövegnél már bonyolultabb folyamat a címzett azonosítása. Nagy László *Vérugató tündér* című verse mögül például csak akkor sejlik elő Szécsi Margit alakja, ha felismerjük, hogy a szöveg a megélt valóság azon szeletére vonatkozik, mely Szécsi egy hosszas betegségét takarja – mindezt azonban nem a versből, hanem (például) Nagy László naplójából tudhatjuk.

Hasonló problémákat vetnek fel azok a versek, amelyek középpontjában nem egy konkrétan megszólított személy áll, vagy nem rá irányul a vers

fókusza. A *Jaj, szerelem* című vers például a szerelem tárgyát képező személyt inkább közvetítő közegnek értelmezi, mintsem a vers valódi címzettjének. Erre már a cím is utal. Az első versszak a lírai én belső elmozdulására vonat-

kozik: „kibuktam a körből”. A második versszak egy teljes metaforával, 52 a szerelem szén-szivárvánnyal történő azonosításával kezdődik.

A versbeszélő ezt a szivárványt „örli” és „felajánlja”. Ez interpretálható egyfajta belső munkaként, az érzelmekre való reflexióként. Ennek a folyamatnak az eredménye az, amivel a másik festheti szemöldöke ívét. A szemöldök íve és a szivárvány formája közt párhuzam vonható; motivikusan ez egységesíti a versszakot. A harmadik strófában a lírai én és szerelmének sorsa közti ellentét szül feszültséget. „Legyen a te létezésed / csengőket virágzó, / s virágzik, mit rám kítűztél: / a koponyás zászló.” A szerelem helyezi a szeretett személyt olyan pozícióba, amelyből hatalma van koponyás zászlót tűzni a beszélő fejére. Bár látható, hogy a szerelem érzése egy személy felé irányul, de sokkal érdekesebb a szövegben a szerelemnek mint erőnek a működése. A szivárványmetafora és a megszólítás kirajzolja, mitologikus istenséggé teszi a szerelmet. Azért tartom problémásnak a fent említett versekhez hasonló művek egybeszerkesztését, mert a kötet célja Nagy László és Szécsi Margit „egymáshoz írt” szövegeinek összegyűjtése. A szerelmi tematika nem elég meggyőző filológiai érv a számomra. Arról pedig, hogy a szövegeket esetleg milyen egyéb kommentárszövegek, például naplőbejegyzések szerint válogatták, nem kap információt az olvasó. A válogatást az utószóban Jánosi Zoltán is evidenciaértékűnek kezeli. Természetesen egy népszerűsítő kötetből nem elvárható, sőt, nem is elvárható a tudományos, esetleg filológiai kitekintés, de az utószóban igazán helyet kaphatott volna egy félmondat a szerkesztés menetének, koncepciójának felvázolására.

A kötet leginkább diskurzuskezdeményező lehetőségének a két fejezet egymáshoz való viszonyát látom. Feltűnő, hogy a kötet első fejezetében Nagy László szövegei szerepelnek. Bár alapvetően nem tartom célravezetőnek, hogy ilyen helyzeteknek nagyobb jelentőséget tulajdonítsunk, mint amekkorával valóban bírnak, de mégiscsak felmerül a kérdés: azért a férfiszövegek kerültek előre, mert az ő neve a „brand”, a kanonikus húzónév? Vagy egyszerűen férfivolta adja számára ezt a pozíciót? Vagy pusztán véletlenül beszélünk? A fejezetek arányait tekintve az sem túl szerencsés, hogy a két igen terjedelmes életműből huszonöt Nagy László-szöveget válogattak a kötetbe és tizennyolc Szécsi Margit-művet, oldalszámok tekintetében pedig Nagy László tíz oldallal terjedelmesebb részt foglal el a kötetben. Ha a házasságot két fél egyenrangú kapcsolatának tekintjük, ez a kötet szerkesztési megoldás nem a legszerencsésebb. Ezt a szempontot az utószó is megalapozza, itt ugyanis Jánosi kiemeli, hogy a két szerző nemcsak a házasság intézményében, de az írásban is egyenrangú. Az pedig, hogy épp a női fél kap kevesebb

teret, a nemek közti egyenjogúság felől is problematikus – bár én inkább az elsőnek említett érvet tartom relevánsabbnak a kérdésben. Mivel látható, hogy a kompozíció összeállításánál a sajtó alá rendezők az „egymásnak írt” filológiai kategóriáját elég tágra értelmezték (cím, tematika és datálás szerint gondolkodtak), ezt az arányt a kapcsolatban levő férfi és nő egyenlősége, illetve Nagy László kanonikus helyzetelőnye miatt is megkérdőjelezhető megoldásnak tartom.

53

Jánosi Zoltán utószava önmagában felér egy harmadik fejezettel. Az irodalomtörténész nem először szól hozzá olyan kötethez, mely Szécsi-szövegeket tartalmaz; a *Tenger véled! Szécsi Margit prózai írásai* című kötet utószavát is ő írta. A jelen kötet kapcsán kiemeli, hogy az irodalmi színtér szerelmi kapcsolatai iránt mindig is érdeklődött a közönség. Ez a kötet is egy ilyen kapcsolatot tematizál, s Jánosi – épp a szerkezetre, szerkesztésre referálva – kiemeli, hogy a kötet mindenfajta külső nézőpont és magyarázat nélkül ad képet a kapcsolatról, amit ugyancsak ellentmondásosnak találok. Egy intim kapcsolat egyik jellemzője, hogy a személyiség kontúrjai elmosódnak, a gondolatok, érzelmek határai nem pontosan kijelölhetők. A pszichológia és a kreativitáskutatás jó ideje gondolkozik a személyiség ilyen jellegű integritásáról, kitérve a művész és inspiráló múzsa viszonyára is. Két ilyen egyenrangú esztétikai minőségben alkotó ember esetében nem lenne érdemes mégis „külső beavatkozással” a közös kreativitás terét, a *creative folyamatokat* feltárni?

Írásomban már kitértem Nagy László *Jaj, szerelem* című versére. Érdekes lett volna például mellé állítani Szécsi Margit *Szerelem* című versét. A két hasonló című műben a beszélők figyelme hasonló irányba fordul. Szécsi költeményében is fontos szerepet kap az arc mint a szerelmes emlékek gyűjtőhelye. Ugyanakkor az emlékek mellett az „angyalok tanyája” is, a transzcendens szférához jelent összeköttetést, ebben hasonlít a Nagy László-versre. Fontos, hogy arcot néz a beszélő, és nem kap választékintetet. A vers egy szoborhoz intézett monológ is lehet. Érdekes továbbá a „mert ifjúságom társa voltál” sor, illetve a „rég-i-drága” jelzőrendszer folyamatos ismétlése a versben. Az arc mögött letűnt idők, „cigány-élet”, „marakodás”, „elviharzott ifjúság” van. A jelen állapota a hanyatlás felé hajlik: „Elefánt-csordára elég / szívünk volt – maradt még belőle.” A vers zárata is a transzcendens felé mozdul, sőt, akár azt a lehetőséget is megadja, hogy Szécsi verse a szerelemhez mint istenségszerű erőhöz szól, neki ad arcot: „Szent kezedtől se rettegek, / de fölséges légy, mint az oltár, / mert megítéllem arcodat / mert ifjúságom társa voltál.” A szerelem megélése jelent utat a transzcendenshez, nem az erő egy evilági lénybe való becsatornázása. A megtestesítés Szécsi esetén saját testben, Nagy László esetében egy másik

Új Forrás 2021/7 – Kovács Panna: Szerkeszthető-e a szerelem?
A forró szél imádatára. Nagy László és Szécsi Margit egymáshoz írt versei

testben történik. Hatalmas interpretációs játéktér ez, és sajnálatos, hogy a kötet ebben a játéktérben komoly ziccereket hagy ki.

Bár koncepcióját számos ponton vitathatónak tartom, úgy gondolom, a kötet kiadása nem volt hiábavaló. *A forró szél imádata* ugyanis alkalmat adhat a Szécsi- és a Nagy László-szövegek közti kapcsolódási pontok felmutatására. Emellett a kiadás gesztusa önmagában is rávilágít arra, hogy egy kanonikus férfiszerező mellett szinte teljesen megfeledeztünk egy esztétikailag hasonló színvonalú verseket író feleségről. A kiadás diskurzusindító pozícióba is kerülhet, inspirálója lehet több komparatív elemzésnek, interpretációs játéknak, két életmű egymásba nyitásának akár pszichobiografikus, akár irodalomelméleti nézőpontból. (*Magyar Napló, Bp., 2021*)

